

Ventspils periods bērnu ārsta Jēkaba Nīmaņa (1892–1979) dzīvē

Rīta Grāvere

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs, Latvija

Ievads. 1944. septembrī vācu okupācijas pārvaldes medicīniskās daļas vadītājs H. Bernsdorfs uzaicināja Dr. med. J. Nīmani evakuēties uz Vāciju. Lai izvairītos no šī piedāvājuma, 2. oktobrī Dr. med. J. Nīmanis, aizverot savas klīnikas durvis Rīgā Daugavgrīvas ielā 6, devās bēgļu gaitās uz Kurzemi.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pamatojoties uz Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā esošajām dokumentālajām Dr. med. J. Nīmaņa liecībām, atmiņām, arhīva un preses materiāliem, atsegt un izvērtēt ārsta t. s. Ventspils periodu (1944. gada oktobris – 1945. gada jūlijs) viņa dzīvē.

Rezultāti. Ventspilī Nīmaņi apmetās Liepājas (Liepas) ielā 9. Šeit viņš piedzīvoja pirmās represijas no gestapo puses. Izdzīvot ārstam palīdzēja “laime nelaimē”, viņš cietuma režīmā saslima ar ļaundabīgu mazasinību. 1945. gada 8. janvārī J. Nīmanis stājās darbā Ventspils pilsētas slimnīcā kā konsultants. Saasinoties situācijai Kurzemes katlā, 1945. gada 8. maijā ārsts izlēma ar kādu no bēgļu laivām doties uz Zviedriju. Latvijas Centrālās padomes loceklis O. Bileskalns bija uzdevis saviem cilvēkiem par katru cenu nogādāt J. Nīmani uz Zviedriju. Kuģīti “Rota”, uz kura klāja atradās arī Nīmaņu pāris, 20 km no Gotlandes ielenca krievu ātrlaivas, un J. Nīmanis tika atgriezts Ventspilī. Sekoja padomju represijas.

1945. gada 14. maijā J. Nīmanis uzsāka darbu Ventspils slimnīcas poliklīnikā kā iecirkņa ārsts. 16. maijā viņš kļuva par konsultantu Ventspils pilsētas dzemdību namā. Ventspilī J. Nīmani sasniedza profesora P. Stradiņa 22. maijā rakstītā vēstule ar lūgumu atgriezties Rīgā, lai ieņemtu LVU Bērnu slimību katedras vadītāja amatu. Ārstu Ventspilī aizturēja pilsētas Veselības nodaļas pagaidu vadītājas pavēle ar aresta draudiem nepakļaušanās gadījumā, un viņš bija spiests palikt Ventspilī. Lai gan J. Nīmanis kopš 5. jūlija pildīja Ventspils Veselības aizsardzības nodaļas bērnu poliklīnikas vadītāja amatu, 15. jūlijā sekoja Veselības aizsardzības nodaļas vadītājas L. Švānes parakstīta pavēle atbrīvot viņu no šī amata. Dr. J. Nīmani glāba LPSR Augstākās padomes prezidija profesora A. Kirhenšteina 7. jūlijā parakstīts apliecinājums, kas steidzami izsauca viņu darbā uz Rīgu LVU Medicīnas fakultātē.

Secinājumi. Likumsakarīga bija vācu un padomju okupācijas varu represiju politika pret sabiedrībā populāro bērnu ārstu, kas aizsākās Ventspilī 1944. gada decembrī ar pirmo gestapo veikto J. Nīmaņa arestu par evakuācijas pavēles neizpildīšanu. Otrreiz J. Nīmani jau kā vācu spiegu arestēja 1945. gada 11. maijā LPSR drošības orgāni (čeka). Ārstu glāba pilnvarotā majora Noikina flegmonozā angīna, viņš arī atbrīvoja Nīmani no apcietinājuma. 1945. gada jūlijā J. Nīmani Ventspilī apcietināja otrreiz, šoreiz drošības orgānu majors Amtmanis un vecākais leitnants Vinogradovs, cietumā piedāvājot sadarbību ar drošības iestādēm, no kā ārsts atteicās. Kā vēlāk izrādījās, Ventspilī notikušais bija tikai priekšspēle tālākām padomju sistēmas represijām, apcietinājumam un izsūtījumam (1951–1955), kas tika īstenota ne bez latviešu kolēģu rokām, kas vērtējama kā nožēlojama rīcība šajos apstākļos.